

Källebäcken - en sevärighet

Den som idag passerar Källebäcken skola kan knappast föreställa sig att för 60 år sedan fanns där en trädgård som var en sevärighet och drog till sig besökare även från avlägsna orter. Trädgården där innehöll pioner, rosor, dahlior, luktarörter och mycket annat i stor myckenhet. Det verkligt sevärda var dock det stenparti som fanns bakom uthuset och brunnen. Utrymmet där, fram till berget som reser sig tämligen brant, arrenderade far av Gunnar Elmquist. Där hade han anlagt ett stenparti av stort format och som innehöll mycket från en liten damm lägst ner till blommande buskar längst upp. I den täta granskogen, som nu finns där, hittar man resterna i form av murar och stensatta terrasser som hade byggts med stor möda. Anläggningen fanns beskriven i "Allmän Svensk Trädgårdstidning" 1935 dels med en artikel av far och dels med en redaktionell kommentar.

Ingemar Enkler

En stenträdgård i sin rätta miljö.

Det torde i allmänhet vara ganska sällsynt, att man påträffar en "naturgård" eller, som vi efter gammalt bruk äro vana att säga, stenparti, som så utomordentligt bra passar in i omgivningen som den, vilken presenteras på vidstående bilder.

Anläggningen finns i Småland, närmare bestämt Källebäcken, Rävemåla, och det kan ju vara troligt, att ägaren visar den intresserade sin anläggning, vilken han döpt till "Min ankarplats". Det är en småländsk ljunbacke med ett berg i bakgrunden, som omvandlats till denna på sätt och vis ganska egendomliga anläggning. All sten, av vilken de olika terrasserna uppmurats, har ditforslats.

Min ankarplats

"Sök dig en ankarplats bland bergen och ligg där som barnen med robygge av blommor"
A. S. Suneson.

Vill du ha ro och frid för ditt sinne och problem för din tanke, vill du ha ett mål för dina fantasier och drömmar, vill du kroppens och själens hälsa, så köp, hyr eller tigg dig en backe vid din stuga, om du inte är nog lycklig att äga en på din egen tomt. Om du kan, så tag inte till området för litet, gärna så stort att du aldrig kan bli färdig med det. Se, det är just det fina med det riktiga stenpartiet, att det aldrig kan bli färdigt.

I min egen lilla backe växer bygget så gott som varje månad med en liten smula antingen på bredden eller i höjden. De första stenarna lades för tre år sedan, men någon fart på bygget blev det inte förrän jag läst Goodwins Lillakatekes och Täppan som sommarnöje, två verkliga "källskrifter" för oss amatörer.

Den största svårigheten vid ordnandet av ett stenparti blir nog i de flesta fall anskaffandet av lämplig sten. Fastän min lilla arrendebacke ligger i den stenigaste delen av det steniga Småland, har dock brister på lämplig sten vållat mig mest besvär, därför att anläggningen är beräknad ske med ett minimum av kostnader, och några körslor har ej kunnat komma i fråga. Den mesta stenen är uppbruten med spett och vältrad eller kärrad till sin plats, ett arbete som under varma, solgassiga dagar ger åt jorden den salta, som erfordras för att Aster tripolium rätt skall visa sin trädgårdsvänlighet.

Det är en sann glädje att med ett spett gå på upptäcktsfärd efter sten. Där tittar en fram i gräset! Spettet på'n! För stor, den rör sig inte, men den här, den rör sig. Då går det! Undras

hur dan "ligg" den har? Fin, fin som en kil. Ja, jag har många gånger glatt mig mer över en fin sten än över en botanisk raritet.

Min andra svårighet har varit jord. Ljungen gör den förut magra moränjorden nästan steril för flertalet växter. En del leguminoser och några få andra, bland dem *Echium vulgare*, kunna dock gå till i den verkligt torra ljungbacken. Harriset (*Sarothamnus scoparius*) skjuter för sommaren alnslånga skott i min backes mest torra och ofruktbara hörn. Mitt jordproblem är nu delvis löst, sedan jag till grannarnas häpnad beslutat gå in för köppotatis, och därför låtit hela potatislandet åka skottkärria till stenpartiet.

Vid utformningen av stenpartiet har jag följt den planen att bygga långa, låga och oregelbundna murar, som bilda stöd mot den bakomliggande jorden. Längst ner vid backens fot en bruten rad med tämligen stora stenar, innanför vilken odlas mot torka mindre motståndskraftiga växter. Längre upp flerradiga murar med torrfördragande växter.

Huvudregeln vid byggandet har varit att aldrig lägga en sten blott för syns skull. Stenen skall alltid ha en praktisk uppgift, bilda stöd mot jord, trampsten, vattenledare eller dylikt.

Växtmaterialet består som sig bör i ett stenparti mest av vårbloppmande växter. Det är det vintergröna och vårbloppmande, som rikast ger oss vår mödas vinning och glädje.

"Sommarns vällust vill jag skänka
för de första strån som blänka
i en dunkel furusänka."

Till de vackraste bland vårens första räknar jag crocusarna. Vacker, tidig och rikbloppmande är *Crocus Imperati*. En art, som går under namn *C. Goldlack*, har en vacker rödgul, lackglänsande färg. Främst bland vårens skönheter sätter jag *Iris reticulata*. Då man ser den första gången en tidig vårdag, kan man bli frestad att falla på knä, om inte gången vore så kladdig. Bland tulpanerna tar *Tulipa Greigii* och *T. Kaufmanniana* priset. Den lila *T. Clusiana* blommar länge och påminner om en vriden, randig karamell.

Incarvillea grandiflora går bra i djup sandjord och lämnar varje år moget frö som gror villigt, och småplantorna övervintra under ett bänkfönster. En bänk (med litet strö eller löv för kolsyrans skull) är ett nödvändigt bihang till ett stenparti. Bland *Saxifraga decipiens* hybriderna växer hos mig *Schöne von Ronsdorf* med de vackraste kuddarna. Blommorna är dock litet bleka i färgen jämfört med *Purpurmantel* och *Blüttenteppich*.

Primula är ju vårbloppman framför andra. *P. Wanda* och *P. Helenae* har de klaraste färgerna, inte ens *P. rosea* kan mäta sig med dem, och därtill kommer att *P. Wanda* är mycket växtkraftig. Förra våren köpte jag två små *P. Wanda*. Den minsta har jag delat i höst och av den fått trettio (30) lika stora plantor som jag köpte för något mer än ett år sedan. Inte underligt väl om en amatör i sitt stilla sinne, men kanske i oförstånd, undrar över, varför de skola kosta sjuttiofem öre stycket i plantskolan.

En rent av våldsamt växande mattbildare på ett mindre soltorrt ställe är *Veronica filiformis*, men har hört att den ej skall vara säkert vinterhärdig. Vinterhärdigheten, ja den tycks vara nyckfull, men så är det med de flesta skönheter. Är *Saxifraga saramentosa* vinterhärdig? Lät i höstas två små ungpantor stå kvar i bänken över vintern. Bänkjorden var genomfrusen större delen av vintern, men plantorna stodo lika gröna fast slokade. I våras satte jag dem på torrmuren, och där har den ena blommat hela sommaren. Ja, det var en glädjande överraskning, kanske jag en annan gång får komma med några mindre glada.

G. Enkler